

VU Research Portal

Over Assepoesters en kroonprinsen

Janssen, J.H.L.J.

published in

Tijdschrift voor de politie
2014

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Janssen, J. H. L. J. (2014). Over Assepoesters en kroonprinsen. *Tijdschrift voor de politie*, 76(3), 36-38.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Over Assepoesters en kroonprinsen

Janine Janssen

is hoofd onderzoek van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld (LEC EGG) en universitair docent bij de Vakgroep Strafrecht & Criminologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Hoewel de arbeidsparticipatie van vrouwen in Nederland de laatste decennia enorm is toegenomen, vormen vrouwen bij de politie in executieve dienst en in topfuncties nog steeds een minderheid. Dat is echter oud nieuws. Hoe komt dat?

‘Zij wordt door de groep geaccepteerd en werkt zonder problemen. Ik heb ook niet het idee dat ze concessies aan haar werk moet doen omdat ze vrouw is. Ze werkt vrij. Wat fysiek geweld betreft: bij een vechtpartij vroeg haar collega om assistentie, maar onderwijl had zij hem al in haar greep. Keurig! Prachtig! Dan verdwijnt het bezwaar. Ze is ook niet het type van een mannelijke vrouw. Ze is vrouw gebleven. Degene die vóór haar was, gaf een heel ander beeld. U mag best weten dat nadat die weg was, wij gevraagd hebben geen vrouw meer op de groep te hebben. Om te beginnen, ze zijn jong, vrije jongens. Als het een leuk meisje is, dat was die voorlaatste, dan is het net een groep hanen met een mooie kip. Grote onrust. Aan de ene kant was dat meisje juist rustig. Ze was er eigenlijk helemaal niet van gediend. Dat was wel haar probleem. Ze is in de versukkeling geraakt. Ze kreeg de mening dat ze van mij steeds moest afwassen. Het was een idee. Het was niet zo.’

Hierboven is een brigadier aan het woord over de toetreding van vrouwen bij de Nederlandse politie. Het fragment komt uit het in 1985 verschenen proefschrift van Marlies Ott, met de pakkende titel: *Assepoesters en kroonprinsen*. In die met veel vaart geschreven studie vergelijkt zij de minderheidspositie van vrouwen bij de politie en die van mannen in de verpleging, in die tijd nog ‘broeders’ geheten. Dit is een intrige-

rende vergelijking, want in de jaren tachtig weten mannen door te dringen in traditionele vrouwenberoepen en zich daar al snel een betere positie te verwerven, terwijl de opmars van vrouwen in tot dan toe als typische mannenberoepen beschouwde werkzaamheden slechts moeizaam op gang komt. Blijkbaar kunnen minderheden niet over één kam worden geschoren.

Ott gaat aan de hand van de ideeën van de Amerikaanse onderzoekster Kanter en het begrip *critical mass* op zoek naar achterliggende mechanismen. Kanter stelt dat het altijd nadelig is om ergens als enkeling te werken. Die enkeling is namelijk extra zichtbaar, loopt het risico buitengesloten te worden van het informele circuit en bovendien een sterke stereotypering en stress te ervaren. Een individu wordt als enkeling beschouwd als hij of zij tot een minderheid behoort die circa 15% van de totale groep uitmaakt. Zodra een minderheidsgroep wat groter wordt, laten we zeggen om en nabij de 25% tot 30% van het totaal uit gaat maken en er sprake is van een *critical mass*, dan worden die negatieve effecten weliswaar minder, maar dan zal er weerstand bij de meerderheid ontstaan. Ott voert als hypothese op dat deze theoretische uitgangspunten niet sekse-neutraal zijn: ze gelden voor vrouwen maar niet voor mannen in de minderheid, omdat vrouwen in de minderheid over een andere status beschikken dan mannen in een vergelijkbare numerieke positie.

Menstruatie en de politiehond

Om die prikkelende hypothese te toetsen, voelt Ott bijna 300 respondenten in twee politiekorpsen en in twee ziekenhuizen aan de tand. Aangezien ten tijde van haar onderzoek in politiekringen amper vrouwen in het hoger kader voorkamen, besluit ze zich te richten op de lagere rangen die belast zijn met de surveillance in Amsterdam en Den Haag, waar vrouwen respectievelijk 7 en 24% van het personeel uitmaken in de dienstgroepen belast met surveillance. Het aanzienlijk hogere percentage vrouwen in Den Haag schrijft zij op het conto van de oud-hoofdcommissaris Peijster, die daadwerkelijk zijn nek heeft uitgestoken om vrouwen het werken bij de politie mogelijk te maken. Over hem doen fraaie verhalen de ronde. Toen het idee geopperd werd om vrouwen bij de motorbrigade te laten werken, waren de protesten niet van de lucht. Die apparaten zouden te zwaar zijn voor de frêle vrouwtjes. Peijster bood aan om lichtere motoren aan te schaffen. Dat was dan ook weer niet nodig. Vrouwen kwamen toch te werken bij de

» **Mannen beriepen zich op het argument dat Fikkie niet naar menstruerende vrouwen zou luisteren**

Foto: Cor Out, ANP Historisch archief

motorbrigade en het bleek allemaal goed te gaan met het beschikbare materiaal. Bij de ruiters moest Peijster ook ingrijpen. De mannen wilden aanvankelijk geen vrouwen bij de bereiden hebben onder het mom dat er geen aparte kleedruimtes voor hen waren. Toen Peijster resoluut 100.000 gulden uittrok voor een nieuwe kleedruimte, voelden de mannen zich echter te kort gedaan omdat zij oude kleedkamers hadden. Toen trokken de vrouwen van lieverlee in de oude ruimtes en kregen de mannen de beschikking over de nieuwe, maar het belangrijkste resultaat was dat er uiteindelijk vrouwen op de politiepaarden zaten. Bij de honden kregen Haagse en Amsterdamse agentes aanvankelijk overigens ook geen poot aan de grond. Daar beriepen mannen zich onder andere op het dubieuze argument dat Fikkie niet naar menstruerende vrouwen zou luisteren. Ook dat pleit is inmiddels ten faveure van vrouwen beslecht.

De praktijk

Gezien de titel van het proefschrift zal het geen verbazing wekken dat Ott er niet in is geslaagd haar uitgangshypothese te falsificeren. De broeders – de kroonprinsen – kunnen inderdaad bogen op een opmerkelijk hogere status in vergelijking met hun collega's dan de agentes – de Assepoesters. De mannen weten munt te slaan uit hun minderheidspositie, doordat zij nauwelijks tegenwerking ondervinden van de vrouwelijke meerderheid op de werkvloer in het ziekenhuis. Ze vallen in gunstige op zin bij hun vrouwelijke collega's en nemen op positieve wijze een centrale positie in. Patiënten kennen die enkele man aan het bed vaak een hogere status toe dan de vrouwen die hetzelfde werk verrichten. Bij de agentes ligt dat heel anders. Zij voelen zich alleen, buitengesloten en voortdurend bekeken. Ze worden op een vervelende manier regelmatig geconfronteerd met hun 'anders-zijn'. Ook het begrip *critical mass* pakt voor mannen en vrouwen in een unieke positie anders uit. Mannelijke agenten die in een groep werken met weinig vrouwen zien het aantal vrouwen in hun rangen liever niet boven de 25% uit komen. Vrouwen in een meerderheidspositie in de verpleging koesteren dit soort gevoelens echter niet jegens hun mannelijke collega's, aldus Ott.

Ott noemt een aantal factoren die een rol spelen bij ongelijke uitwerking van de getalsverhouding voor mannen en vrouwen. Mannen in de verpleging en bij de politie denken vaker dat werk tot aan hun pensionering te blijven doen dan hun vrouwelijke collega's. Ook bereiden mannen in beide beroepsgroepen zich voor op hogere functies door het volgen van cursussen. Vrouwen in het ziekenhuis en bij de politie willen echter graag kinderen en zien weinig mogelijkheden om moederschap met een verdere ontwikkeling van hun loopbaan te combineren, aangezien de mogelijkheden voor deeltijdwerk en herintreden beperkt zijn. Als die opties er al zijn, dan dragen die niet bij aan een stijgende lijn van het carrièrepad. Daar komt nog bij dat – zoals hiervoor met betrekking tot de politie al is beschreven – een aantal specialismen voor vrouwen moeilijk toegankelijk is. Ook aan 'zusters' – om in stijl te blijven – zijn leidinggeven sterk geneigd beperkte taken op te leggen, waar broeders meer kans worden geboden omdat artsen hen meer voor vol aan zien.

Viva

Ott komt tot de conclusie dat als de Assepoesters nog een lang en gelukkig leven op de arbeidsmarkt vergund wordt, er beleidsmatig ingegrepen moet worden. Uiteraard moet er werk worden gemaakt van deeltijdbanen en de mogelijkheid om na de komst van kinderen opnieuw aan het arbeidsproces deel te nemen. Zolang vrouwen op de arbeidsmarkt een achtergestelde positie hebben, moeten geen mannen in vrouwenberoepen worden benoemd. Laat werkgevers ook niet op hun handen gaan zitten wachten tot de overheid het initiatief neemt. Van hen wordt ook enige creativiteit verwacht. Als voorbeeld noemt Ott een wervingscampagne van de Haagse politie onder lezeressen van de *Viva*. Dat laatste voorbeeld doet wellicht wat gedateerd aan. In deze tijd worden universiteiten en hbo's vooral door vrouwen bevolkt, om die binnen te halen is meer nodig dan een advertentie in een tijdschrift voor de doelgroep. Mede door die inhaalslag van vrouwen in het hogere onderwijs is ondertussen een aantal beroepsgroepen sterk gefeminiseerd. Denk maar eens aan de wereld van het onderwijs en de rechterlijke macht. In die sectoren liggen de getalsma-

tige verhoudingen tussen mannen en vrouwen anders dan in de tijd waarin Ott haar proefschrift voltooide. Het zou zeer tot aanbeveling strekken om daar het onderzoek van Ott nog eens te repliceren: want wat betekent die vrouwelijke meerderheid voor de status van het werk? En hoe redden mannen zich nu in die beroepen?

Cultuur van het theelichtje

Ook wordt tegenwoordig anders gedacht over deeltijdwerk. Inmiddels werken in Nederland veel meer vrouwen in deeltijd dan in welk ander lidland ook van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), de club van rijke landen simpel gezegd. Nog niet zo lang geleden vroeg Yves Leterme, adjunct secretaris-generaal van deze denktank, zich af in hoeverre vrouwen in ons land daadwerkelijk vrijwillig voor een deeltijdbaan kiezen. Zou er niet sprake kunnen zijn van noodzaak, omdat bedrijven vrouwen niet door laten stromen naar voltijdbanen? In andere landen werken vrouwen in vergelijkbare banen immers wel veel meer uren. Al die in deeltijd werkende vrouwen, dat zou ten koste gaan van de arbeidsproductiviteit en derhalve ook van de economische groei in ons land. Volgens Leterme moeten we beslist niet trots zijn op dat hoge aantal vrouwen met deeltijdbanen, maar daar juist tegen strijden.¹

Hoewel over de relatie tussen deeltijdwerk en arbeidsproductiviteit nog lang niet het laatste woord gezegd is², lijkt een deeltijdbaan wat betreft de verdere ontwikkeling van de loopbaan in ieder geval wel een dood spoor. Al in 1985 pleit Ott er overigens voor dat vrouwen ook de hand in eigen boezem steken daar waar het de zorgtaken voor het gezin betreft: sommige verpleegsters vonden het vreemd dat Surinaamse vrouwelijke collega's voltijd werken met kinderen. Ott spreekt hen vermanend toe dat zij niet moeten vasthouden aan de 'cultuur van het theelichtje', dat wil zeggen thuis zijn als de kinderen van school komen. Die Surinaamse vrouwen doen geen rare dingen, maar het standpunt van wat wij nu 'autochtonen' noemen is achterhaald! Vandaag de dag steggelen we nog steeds over de verdeling van tijd tussen werk en gezin. Kan vader niet eens een dagje thuisblijven?

Blijvende noodzaak

Wat helaas ook onveranderd is gebleven, is de noodzaak om aandacht te vragen voor de positie van vrouwen bij de politie. Met de komst van de nationale politie werd weliswaar nog goede sier gemaakt met feit dat er meer vrouwen in de politietop te vinden zijn³, maar nog niet zo lang geleden, in 2011, concludeerde de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid nog dat de korpsen maar eenderde van de door hen zelf bedachte maatregelen benutten om onder meer het aantal vrouwen en allochtonen te vergroten. In datzelfde jaar bestond ruim tweederde van de formatie uit mannen. Het aandeel vrouwen is tussen 2007 en 2011 rond de dertig procent blijven hangen. Met name in de administratieve en technische functies zijn vrouwen goed vertegenwoordigd met 51,2% in 2011, maar dat hoge percentage wordt gedrukt door relatief lage aantal vrouwen in executieve dienst, naar 21,6% in 2011.⁴ Navraag bij HRM leert dat in 2013 net geen 50 procent van de niet-operationele functies werden vervuld door vrouwen en dat vrouwen rond de 30 procent uitmaakten van de medewerkers in operationele dienst. Het is triest om te constateren dat bijna dertig jaar na het verschijnen van *Assepoesters en kroonprinsen* in ieder geval in het operationele deel van het politiewerk de *critical mass* stevig stand heeft weten te houden. <<

Literatuur

Ott, M., *Assepoesters en kroonprinsen. Een onderzoek naar de minderheidspositie van agentes en verplegers*, Amsterdam: Uitgeverij SUA, 1985.

Noten

- 1) <http://www.welingelichtekringen.nl/anp/in-nederland-werkt-vrouw-te-veel-parttime>
- 2) <http://www.nrcnext.nl/blog/2012/03/06/next-checkt-de-nederland-werkt-de-minste-uren-van-europa/>

- 3) <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/etail/3371294/2013/01/03/Steeds-meer-vrouwen-aan-de-top-bij-de-politie.dhtml>
- 4) http://www.caop.nl/uploads/media/Arbeidsmarktanalyse_Politie_2013.pdf

» *Onveranderd is de noodzaak aandacht te vragen voor de positie van vrouwen bij de politie*